

Az adótarozás megfizetésének lehetőségei a fizetéseképtelenségi eljárásokban

Ez a cikk röviden összefoglalja azokat a lehetőségeket, amelyek biztosíthatják az adózók számára, hogy a fizetéseképtelenségi eljárás megindulását elkerülve, vagy pedig az eljárás lefolytatása/befejezése nélkül ismét működő vállalkozásként folytathassák életüket. Fontos ugyanakkor kiemelni azt, hogy ezen eljárások egyike sem tévesztendő össze az állami adóhatóság (továbbiakban: adóhatóság) által az adózás rendjéről szóló 2003. évi XCII. törvény (továbbiakban Art.) 133-134. §-a alapján lefolytatott fizetési könnyítési és méltányossági eljárással. Gyakorlati tapasztalatunk ugyanis azt mutatja, hogy az adózók a fizetéseképtelenséggel fenyegető helyzetben sok esetben nincsenek tisztában a jogszabályi lehetőségeikkel.

A csőd- és a felszámolási eljárásokban – fizetési megállapodáskor, egyezségkötéskor – lehetőség szerint támogatni kell a valós reorganizációs szándékot mutató, az adózói múltjára tekintettel korábban megbízhatóan működő, adóbefizetés formájában jelentős költségvetési bevételt hosszú ideje produkáló, illetve tartósan nagyobb számú munkaerőt foglalkoztató, azonban fizetéseképtelenségi helyzetbe neki fel nem róható módon került olyan vállalkozásokat, amelyek a jövőben ezáltal ismét a költségvetésbe befizető adózókká válhatnak.

Ezért is alakította ki az adóhatóság azt a gyakorlatot, hogy a felszámolási eljárás kezdeményezésekor a bírósághoz benyújtott eljárást kezdeményező kérelem tartalmi eleme a fizetési megállapodással kapcsolatos tájékoztatás is. Ezen cikkben ismertetni fogom a fizetési megállapodás, az egyezségkötés, valamint a tartozás átvállalás/teljesítésátvállalás részletes szabályait.

A fizetési megállapodás lehetősége a felszámolási eljárás jogerős elrendelése előtt:

Az adóhatóság felszámolási eljárást kezdeményezhet a csődeljárásról és a felszámolási eljárásról szóló 1991. évi XLIX. törvény (továbbiakban: Cstv.) 27. § (2) bekezdés c) pontja alapján azaz, ha az adóssal szemben lefolytatott végrehajtás eredménytelen volt. Az adósnak lehetősége van a Cstv. 26. § (3) bekezdése alapján 45 nap határidőt,

(amelyet a szakzsargon gyakran „kismoratóriumnak” is nevez) kérni a hitelezők felé fennálló tartozások kiegyenlítésére. Itt fontos kiemelni, hogy ezt az adózó kifejezett kérelmére engedélyezi a Törvényszék. Tapasztalataink szerint ezt a lehetőséget a bíróság a legtöbb esetben biztosítja is az adósok számára. A 45 napos határidőt azonban csak egy alkalommal lehet kérelmezni az eljárás folyamán, amelynek időtartama a kérelem benyújtásától kezdődik.

A Cstv. 26. § (4) bekezdése alapján az eljárás szünetelésének kizárólag az adós és hitelezők együttes kérelmére, a felszámolás elrendeléséről szóló végzés jogerőre emelkedéséig van helye. A szünetelés időtartama 6 hónap. A szünetelést a Polgári Perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (továbbiakban: Pp.) 137. §-a szerint a felek együttes kérelem formájában az első fokú eljárás folyamán bármikor bejelenthetik. A Pp. korlátozó rendelkezésének hiányában az eljárás során akár több alkalommal is lehet kérni az eljárás szünetelését. Lényeges, hogy a feleknek arra nagyon oda kell figyelnie, hogy határidőben történjen meg a szünetelés kérése, mivel ha azt a felszámolást elrendelő végzés meghozatalát követően nyújtják be, akkor az együttes nyilatkozattal egyidejűleg magát az elrendelő végzést is meg kell fellebbeznie az adósnak.

Az adózók maguk döntenek el azt, hogy megkísérik-e tartozásuk kiegyenlítését az eljárás ezen szakaszában és ezáltal élnek-e azzal a lehetőséggel, hogy tevékenységüket működő vállalkozásként tovább folytathassák. Amennyiben az adózók a Törvényszék felé, vagy akár az adóhatóság felé közvetlenül jelzik fizetési hajlandóságukat, abban az esetben tájékoztatást nyújt az adóhatóság a fizetési megállapodás megkötésének feltételeiről, vagy akár személyes egyeztetésre időpontot is biztosít az adós számára. A megállapodás megkötésének a gyakorlatban általában feltétele a fizetési hajlandóság „kifejezése”, pl. a levont adók, járulékok maradéktalan megfizetése. A tartozás megfizetését az adóhatóság megállapodás formájában „engedélyezi”, amennyiben elfogadja az adós fizetési ajánlatát és a megállapodást hitelezőként aláírja. A megállapodás rendszerint 6 hónapra szól, megegyezően a szünetelés időtartamával.

A megállapodásban az adózók részére általában részletfizetés, fizetési halasztás kerül rögzítésre, lehetőséget biztosítva tartozásuk megfizetésére. A kialakított gyakorlat szerint a megállapodás megkötésekor az esetek egy részében az adózók bírság és késedelmi pótlék tartozása is elengedésre kerülhet, amennyiben a tőketartozás maradéktalan kiegyenlítése megtörtént. Itt a mozgástere az adóhatóságnak (hitelezőként) szélesebb, mint egy fizetési könnyítési eljárás esetén (hatóságként), hiszen a fizetési könnyítés engedélyezésének jóval szigorúbb jogszabályi feltételei vannak. A költségvetésnek is érdeke, hogy amennyiben az adós fizetési hajlandóságot mutat, láthatóan valós gazdasági tevékenységet kíván a jövőben is folytatni, és megmentésére reális esély mutatkozik, de fizetéképtelen helyzetbe került, akkor minden törvényes eszközzel segítsük a társaságot abban, hogy reorganizálja működését. Ehhez járulhat hozzá a késedelmi pótlék és bírság tartozás elengedése a megállapodásban foglaltak teljesítésekor. Nem kizárt az sem, hogy tőketartozást engedjen el az adóhatóság, amelyre azonban ritkábban kerül sor, mert amennyiben a társaság valóban működő képes, akkor elvárható tőle, hogy legalább adótartozása jelentékenyebb részét (részletekben, halasztva) teljesítse.

Az adóhatóság a felszámolási eljárás kezdeményezésekor, mint hitelező jelenik meg ebben a jogviszonyban. A megállapodás megkötésére az adóhatóság és az adós között a polgári jogi szabályok alapján kerül sor. A megállapodás formáját tekintve ez is egy szerződés és nem hatósági döntés, azaz nem határozat. A megállapodás érvényességéhez mindkét fél hozzájárulása, aláírása – azaz kölcsönös és egybehangzó jognyilatkozata – szükséges.

A tartozásátvállalás/teljesítésátvállalás intézménye

A felszámolási eljárás jogerős elrendeléséig (de akár az eljárás során is) lehetőség van a tartozásátvállalás, illetőleg a teljesítésátvállalás jogintézményének az alkalmazására. Abban az esetben, ha a fizetéképtelen helyzetben lévő adós önmaga nem, vagy teljes körűen nem tud teljesíteni, akkor egy harmadik fél bevonásával a tartozásátvállalás, illetőleg a teljesítés-

átvállalás intézménye a hitelező számára biztosíthatja az adós tartozásának a megtérülését.

Az Art. 36. § (1) bekezdés szerint az adó megfizetéséért a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (továbbiakban: Ptk.) szerint kezességet lehet vállalni, illetve az adótartozást más átvállalhatja, amelynek során az adóhatóság követelésének jogcíme nem változik meg.

A tartozásátvállalás az adóhatóság jóváhagyásával válik érvényessé. Az adóhatóság a jóváhagyást megtagadja, ha az adótartozás megfizetése a kezes, illetve a tartozást átvállaló személyében nem biztosított. Az adótartozás átvállalásához az adóhatóság azzal a feltétellel járulhat hozzá, ha az eredetileg kötelezett adózó az átvállalt tartozásért kezességet vállal.

A Ptk. 6:203. §-a szerint: ha a kötelezett és a jogosult megállapodik egy harmadik személlyel (e fejezet alkalmazásában: átvállaló) abban, hogy az a kötelezettnek a jogosulttal szemben fennálló kötelezettségét átvállalja, a jogosult a szolgáltatást kizárólag az átvállalótól követelheti (tartozásátvállalás). Az átvállalót mindazon jogok megilletik, amelyek a kötelezettet a jogosulttal szemben a szerződés alapján megillették. A tartozásátvállalás az eredeti kötelezett (adós) és harmadik személy (új kötelezett) között létrejövő olyan megállapodás, amelynek keretében az új kötelezett kötelezettséget vállal az eredeti kötelezett teljes tartozásának, vagy tartozása egy meghatározott részének a megfizetésére. A tartozásátvállalás a fizetésre kötelezett pozíciójában alanyváltozást eredményez.

A tartozásátvállalás főszabályként egy háromoldalú jogviszony, melynek létrejöttéhez mindhárom fél közreműködése szükséges. Míg az Art. 36.§ (3) bekezdésében írt egyoldalú tartozásátvállalás esetén az eredeti kötelezett (adós) jognyilatkozatára, illetve kezességvállalására nincs szükség.

A Ptk. 2013. évi módosítása egy másik jogintézményt is szabályoz, ez a tartozáselvállalás. Ebben az esetben új adós jelenik meg a kötelemben. A tartozáselvállalás során nem következik be alanycsere a kötelemben: a régi adós nem szabadul a kötelezettsége alól. Az elvállaló és a hitelező közvetlen jogviszonyba kerülnek egymással, a hitelező az elvállalótól (is) jogosult követelni a tartozás teljesítését.

A Ptk. 6:206. §-a szerint, ha a felek a tartozáselvállalásról a jogosultat értesítik, egyetemleges kötelezettség jön létre. Tartozáselvállalás esetén az egyetemleges kötelezettet mindazon jogok megilletik, amelyek a kötelezettet a jogosulttal szemben a szerződés alapján megillették. A tartozás

elvállalója nem jogosult beszámítani a kötelezettek a jogosulttal szemben fennálló egyéb követelését.

A csődegyezés

A csődeljárás olyan eljárás, amelynek során az adós – a csődegyezés megkötése érdekében – fizetési haladékokat kap, illetve csődegyezés megkötésére tesz kísérletet.

A csődeljárás adós kifejezett kérelmére indul, melynek szigorú törvényi feltételei vannak.

A Cstv. 17. § (1) bekezdés szerint az adós – a csődeljárás kezdő időpontjától számított 60 napon belüli időpontra – összehívja a hitelezőket, egyezségi tárgyalást tart, amelyre a törvényben meghatározott okiratok, továbbá a fizetőképesség helyreállítását és az adósságok rendezését célzó program, és egy előzetes egyezségi javaslat megküldésével a vagyonfelügyelőt és a nyilvántartásba vett hitelezőit közvetlenül is, az esetleges ismeretlen hitelezőket pedig hirdetmény útján hívja meg.

Az adósnak már az első tárgyalásra el kell készítenie a fizetőképessége helyreállítását és az adósságok rendezését célzó programot, sőt egy előzetes egyezségi javaslatot is. Ezzel nagyobb lehet az esélye annak, hogy hamarabb születik csődegyezés. Ez azért is fontos, hogy az adósok a csődvédelmet ne használják fel az eljárás elhúzására.

Ki kell emelni a 2014.118. számú Bírósági Határozatot, mely szerint a csődegyezés célja az adós gazdasági helyzetének a hitelezőivel való egyezségkötés útján történő újjászervezése, tevékenységének folytatása érdekében. A bíróság a felek által megkötött egyezséget csak akkor hagyhatja jóvá, ha az eljárás adataiból megállapíthatóan az adós folytatni kívánja a tevékenységét. Már az első tárgyaláson a hitelezők kinyilváníthatják, hogy az egyezségi javaslatot nem támogatják, amennyiben az adós az egyezségi javaslat átdolgozását nem vállalja, akkor a tárgyalást lezárják, ha vállalja az átdolgozást, több tárgyalást is lehet tartani.

A Cstv. alapján az egyezségi tárgyaláson szavazati joggal rendelkezik az a hitelező, aki határidőben bejelentette hitelezői igényét, és a nyilvántartásba-vételi díjat megfizette, valamint követelését elismert vagy nem vitatott követésként vették nyilvántartásba. A hitelezőkkel folytatott tárgyaláson az adós kérheti a hitelezők egyetértését a fizetési haladék meghosszabbításához, de a fizetési haladék teljes időtartama a meghosszabbítással együtt sem haladhatja meg a csődeljárás kezdő időpontjától számított 365

napot. A fizetési haladék a csődeljárás kezdő időpontjától számított legfeljebb 240 napig hosszabbítható meg.

A Cstv. 19. §-a alapján egyezés keretében az adós megállapodik a hitelezőkkel az adósság rendezésének feltételeiről, megállapodhatnak az adósságra vonatkozó engedményekről és a fizetési könnyítésekről, egyes követelések elengedéséről vagy átvállalásáról, a követelések fejében az adós gazdálkodó szervezetben részesedés szerzéséről, a követelések megfizetéséért való kezességvállalásról és egyéb biztosítékokról, az adós reorganizációs és veszteségsökkentő programjának elfogadásáról, továbbá mindarról, amit az adós fizetőképességének megőrzése vagy helyreállítása érdekében szükségesnek tartanak, ideértve az egyezés időtartamát és végrehajtása ellenőrzésének módját is.

Hangsúlyozni kell, hogy a bíróság által jóváhagyott csődegyezés jogi természetét tekintve nem azonosítható a perbeli egyezséggel, de a felek kölcsönös és egybehangzó akaratának kifejezésén alapuló, a Ptk.-ban szabályozott egyezséggel sem. A csődegyezésre vonatkozó jogszabályi rendelkezés olyan sui generis szabály, melynek lényegét a hitelezők közösségével – szavazás útján – létrejött kényszer egyezés jellege adja. (BDT2014. 3088. I.)

Az egyezés akkor köthető meg, ha az adós az egyezéshez a megfelelő szavazati joggal rendelkező hitelezőktől – a biztosított és a nem biztosított hitelezői osztályokban egyaránt – a szavazatok többségét külön-külön megkapta.

A csődegyezés hátránya, hogy a megkötött egyezés azokra az egyezségkötésre jogosult hitelezőkre is kiterjed, akik az egyezéshez nem járultak hozzá, vagy szabályszerű értesítésük ellenére az egyezés megkötésében nem vettek részt, továbbá kiterjed azon hitelezőkre is, amelyek vitatott követelésére tartalékokat kellett képezni, vagy tartalékképzés helyett biztosítékot kellett számára nyújtani (kényszer egyezés). Az egyezés azonban az említett hitelezőkre vonatkozóan nem állapíthat meg kedvezőtlenebb feltételeket, mint amelyeket az egyezéshez hozzájáruló hitelezőkre. Az egyezséget írásba kell foglalni, melynek szigorú tartalmi elemei vannak és azt a felek, törvényes képviselőik vagy meghatalmazottaik aláírják, és azt a vagyonfelügyelő – továbbá ha van hitelezői választmány, akkor a választmány is – ellenjegyzi.

Felszámolási egyezés

A Cstv. 41. § (1) bekezdése szerint a felszámolást elrendelő végzés közzétételét követő 40 nap eltelte után, a felszámolási

zárómérleg benyújtásáig a hitelezők és az adós között bármikor helye van egyezségnek, kivéve, ha a kényszer-törlési eljárás során szükséges felszámolási eljárást kezdeményezni. Mindazok, akik a felszámolási eljárásba hitelezőként nem jelentkeztek be, egyezségkötés esetén az eljárás befejezését követően követelésüket az adóssal szemben nem érvényesíthetik.

Az egyezség előkészítése és annak megkötése esetén a gazdálkodó szervezetet megillető jogokat a jogszabályban felsorolt szervek gyakorolják. E szervek az egyezség feltételeire vonatkozó határozatukat olyan eljárás keretében hozzák meg, amelyet a gazdálkodó szervezetre vonatkozó külön jogszabály a megszűnéséről szóló döntéshez előír.

A törvény fenti rendelkezése alapján, a tulajdonosi szervezetnek képviselőt kell választani, ez a személy lehet az adós gazdálkodó szervezet vezetője, de lehet más személy is függetlenül attól, hogy a gazdasági társaságnak van-e vezetője vagy sem. A felszámolás alatt álló társaság taggyűlése – korlátozott hatáskörrel ugyan, de – tovább működik, így jogosult ügyvezetőt választani. Az ügyvezető az egyezségi tárgyalással kapcsolatos jognyilatkozatot tehet, a felszámoló intézkedése ellen kifogással élhet.

Éppen ezért a felszámolási egyezség megkötése csak oly módon jöhet létre, ha az adós gazdasági társaság a hitelezőkkel, illetve a felszámolóval is együtt tud működni.

Ez esetben is az egyezségi tárgyalásra az adós köteles a fizetőképesség helyreállítására alkalmas programot és egyezségi javaslatot készíteni. A bíróság az adós kérelmére, a kérelem beérkezését követően 60 napon belül egyezségi tárgyalást tart, melyre az adóst, a felszámolót és az egyezség megkötésére jogosult hitelezőket idézi a fizetőképesség helyreállítására alkalmas program és az egyezségi javaslat, valamint a hitelezők felsorolásának kézbesítésével. Az egyezségi tárgyalásra a felszámoló jelentést készít, amely összegzi az adós vagyoni helyzetére vonatkozó adatokat, a számviteli jogszabályok szerinti felosztható vagyont, az egyes hitelezői csoportok követeléseit, és külön tájékoztatást ad eddigi és várható követelésekről, valamint a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény szerinti függő követelésekről és kötelezettségekről is.

A Cstv. 43. § (1) bekezdés szerint az egyezségi tárgyalás során a felszámolás alatt álló gazdálkodó szervezet és a hitelezők megállapodhatnak a tartozások kielégítésének sorrendjében, teljesítési határidejének módosításában, kielégítésének arányában és módjában, továbbá mindabban, amit a felek az adós fizetőképességének helyreállítása érdekében vagy egyébként szükségesnek tartanak, különös tekintettel a bevételek növekedését eredményező intézkedésekre.

Az adóhatóság az egyezség megkötésekor az általa érvényesített követelés egy részéről lemondhat.

A hitelezők az egyezség megtartásának ellenőrzésére egy vagy több hitelezőt vagy kívülálló személyt jelölhetnek ki.

A felszámoló az egyezséget jóváhagyó végzés jogerőre emelkedésének napjával köteles zárómérleget, valamint a bevételek és költségek alakulásáról készített kimutatást, záró adóbevallást és zárójelentést elkészíteni, és azokat az állami és az önkormányzati adóhatóságnak az egyezségkötést követő 30 napon belül megküldeni. Mindezen kötelezettségek azért állnak fenn, mert a számviteli törvény szabályai alapján az egyezségkötéssel egy új helyzet teremtődött.

Amennyiben az egyezség folytán a gazdálkodó szervezet fizetőképzetlensége megszűnik, a törvényben meghatározott követelések kiegyenlítésre kerültek, vagy annak fedezete rendelkezésre áll, továbbá az egyezség megfelel a jogszabályoknak, a bíróság az egyezséget jóváhagyja, ellenkező esetben azt megtagadó végzést hoz.

Nagyon fontos kiemelni, hogy az egyezség megkötésénél a feleknek a jóhiszemű joggyakorlás követelményét szem előtt kell tartani. Az egyezség nem tartalmazhat a hitelezők összességére vagy az egyes hitelezők csoportjára vonatkozóan kirívóan előnytelen vagy méltánytalan rendelkezést.

Gyakorlati tapasztalatok összegzése

A Fejér Megyei Adóigazgatóság évről-évre egyre több esetben alkalmazza a megállapodás jogintézményét, ezt mutatja, hogy 2014. évben összesen 40, illetve 2015. április végéig már 16 esetben kötöttünk megállapodást. A megállapodások megkötésének – megyei gyakorlatunkban – minden esetben feltétele a levont adók, járulékok maradéktalan megfizetése. Igazgatóságunkon az elmúlt években megállapodás keretében nem volt példa tőketartozás elengedésére.

A megállapodás előnye az egyezség bármely típusával szemben az, hogy itt két jogalany vesz részt a polgári jogi jogviszonyban. Vagyis az adós és a hitelező „egyezik meg” egy-

mással. Az eljárás költsége eredményes megállapodás esetén mérsékelt jogtanácsosi munkadíj, illetve eljárási illeték.

A Fejér Megyei Adóigazgatóság egy esetben 2014. évben hozzájárult egy tartozáselvállaláshoz, melyben adós társaság mintegy 90 M Ft tartozása megfizetését vállalta el egy másik gazdasági társaság. Ez alapján megkötöttük az adós társasággal a megállapodást, melynek biztosítéka volt a tartozáselvállalási szerződés.

Szemben a megállapodással az egyezségek esetén valamilyen hitelező érdekeinek figyelembe vétele és a bíróság jóváhagyása szükséges. Ezen eljárások hosszú időt vehetnek igénybe, és a jóváhagyásnak kógens jogszabályi feltételei vannak.

Csődegyezés esetén a vagyonfelügyelő, a felszámolási egyezség esetén a felszámolóbiztos is közreműködik az eljárásban. Az eljárás során teljes költségviselés van, továbbá a felszámoló díját is meg kell fizetni.

Tapasztalataink szerint mind csődegyezés, mind pedig felszámolási egyezség megkötésére csak kivételesen kerül sor. A Fejér Megyei Adóigazgatóság egy 2014. évben indult csődeljárásban 2015. évben kötött egyezséget. Felszámolási egyezséget 2014. évben nem, 2015. évben is csak két esetben kötött. Ebből egyik esetben a hitelezői igény mintegy 80%-a térült meg.

DR. FRANK ZSUZSANNA